

УДК 327

Андрій Семенович*Острог, Україна***РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКИХ ВІДНОСИН
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

У статті на основі теоретичного матеріалу проаналізовано двосторонні відносини України та Словацької республіки на сучасному етапі розвитку країн, що ґрунтуються на безпосередній взаємодії глав держав, парламентів, урядів, галузевих міністерств та відомств тощо. Досліджено особливості міжрегіонального та транскордонного співробітництва між країнами, важливість якого збільшилася у зв'язку зі вступом Словаччини до Європейського Союзу.

Ключові слова: Словацька Республіка, українсько-словацькі відносини, транскордонне співробітництво, ЄС.

Andrii Semenovych*Ostroh, Ukraine***THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN-SLOVAK
RELATIONS AT THE CURRENT STAGE**

Based on the theoretical material, the article analyses bilateral relations between Ukraine and the Slovak Republic at the current level of their development in terms of direct interaction of heads of states, parliaments, governments, branch ministries and offices, etc. The peculiarities of interregional and cross-border cooperation between countries, the significance of which has risen due to Slovakia's entering the EU, are researched.

Keywords: the Slovak Republic, Ukrainian-Slovak relations, cross-border cooperation, EU.

Андрей Семенович*Острог, Украина***РАЗВИТИЕ УКРАИНСКО-СЛОВАЦКИХ ОТНОШЕНИЙ
НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ**

В статье на основе теоретического материала проанализированы двусторонние отношения Украины и Словацкой Республики на современном этапе развития стран, основанные на непосредственном взаимодей-

ствии глав государств, парламентов, правительств, отраслевых министерств и ведомств и т.д. Исследованы особенности межрегионального и трансграничного сотрудничества между странами, важность которого увеличилась в связи со вступлением Словакии в Европейский Союз.

Ключевые слова: Словацкая Республика, украинско-словацкие отношения, трансграничное сотрудничество, ЕС.

Історія розвитку українсько-словацьких відносин розпочинається з 1 січня 1993 р. Саме тоді, після саморозпуску Чеської і Словацької Федеративної Республіки, виникла нова держава – Словацька Республіка.

Впродовж 90-х років ХХ – початку ХХІ століття Україна та Словацька Республіка вирішують подібні проблеми пов'язані з процесами глобалізації, постсоціалістичної трансформації та європейської інтеграції. Основними змінами, що повинні були вирішити країни, є наступні: перехід від тоталітаризму до правової соціальної держави та громадянського суспільства; розбудова держав на національній основі; перехід від адміністративно-командної до ринкової економіки; поглиблення регіонального, глобального співробітництва та європейської інтеграції¹.

Протягом років незалежності Словацька Республіка пройшла складний шлях трансформації політичного та соціально-економічного життя. Логічним наслідком цього процесу стало запрошення Словаччини до вступу в Північноатлантичний альянс на Празькому саміті, а також визнання виконання державою Копенгагенських критеріїв, що стало останнім етапом на шляху вступу до Європейського Союзу. Так, у 2004 р. Словацька Республіка набуває статусу повноправного члена НАТО та ЄС².

Міждержавні відносини між Україною та Словаччиною будуються на багаторівневій системі двосторонніх договорів. Центральне місце у зазначених взаємовідносинах займає взаємодія глав держав, парламентів, урядів, відповідних галузевих міністерств та відомств. Слід зазначити, що у розвитку двосторонніх відносин можна виділити три компоненти. По-перше, з 1993 р. встановлено тісні контакти між главами держав та урядів. По-друге, найширшими стали взаємовідносини на рівні профільних міністерств та

¹ Мірошніченко О. Словаччина / О. Мірошніченко // Юстиніан. – 2006. – №11. – С. 49.

² Кучерів І. Досвід Словаччини для України / І. Кучерів // Плеяди. – 2005. – №2. – С. 41.

відомств. В подальшому склався і третій елемент – це налагодження співпраці між регіональними та місцевими органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування³.

Позитивними моментами в українсько-словацькому співробітництві є офіційна підтримка Словацької Республіки набуття Україною повноправного членства у ЄС та НАТО, пропозиції Словаччини щодо залучення нашої держави до співпраці у рамках Вишеградської групи, активна співпраця країн у сфері транзиту енергоносіїв до Європи та транскордонне співробітництво.

Співробітництво між країнами здійснюється в різних сферах діяльності. Так, аналізуючи торгівельно-економічну співпрацю, слід згадати діяльність торгово-промислових палат на території України та Словаччини, зокрема на прикордонних територіях (Кошицька, Закарпатська область). Позитивними прикладами співпраці є створення та функціонування спільних підприємств на території України. Важливим інструментом у поглибленні торгівельно-економічних відносин є функціонування Міжурядової комісії з торгівельно-економічного та науково-технічного співробітництва між Україною та Словацькою Республікою⁴.

Із здобуттям незалежності України та Словацької Республіки, встановленням дипломатичних відносин між країнами виникли сприятливі умови для розвитку двосторонніх відносин в гуманітарній і культурно-духовній сферах на ґрунті рівноправності і взаємоповаги.

З кожним роком розвиток українсько-словацьких відносин набуває стабільності. За умов розвитку демократії, що забезпечує вільний та всебічний розвиток особи, покращується і культурне життя в країнах. Внаслідок цього на територіях обох країн виникли та функціонують культурно-освітні організації національних меншин. За сприяння словацького уряду у 2006 р. пройшли Дні української культури в Словацькій Республіці, причому як в столиці – Братиславі, так і в інших великих містах – Банська Бистриця, Пряшів, Кошице.

³ Віднянський С.В. Українсько-словацькі відносини: здобутки і перспективи / С.В. Віднянський, Т.С. Сергієнко // Науковий вісник Дипломатичної академії при МЗС України. Випуск 7. – К.: Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України, 2002. – С. 221.

⁴ Віднянський С.В. Українсько-словацькі відносини: здобутки і перспективи / С.В. Віднянський, Т.С. Сергієнко. – К.: Основи, 2004. – 36 с.

Значно підвищився рівень співпраці між країнами з 2010 р. Так, в липні 2010 р. в результаті парламентських виборів в Словаччині був сформований новий уряд на чолі з І. Радічовою. Урядова програма, крім іншого, передбачає залучення України до співпраці в рамках Вишеградської групи, а також передачу досвіду євроінтеграції Україні в таких сферах як: енергетика, економіка, юстиція, права людини, демократизації, управлінська сфера; сприяння лібералізації візового режиму між Словаччиною та Україною.

Прагнення уряду Словаччини підтримувати рух Української держави до Європейського Союзу було засвідчено на найвищому рівні – під час робочого візиту до України Державного секретаря Міністерства закордонних справ Словацької республіки М. Єжовіци. Свідченням цього прагнення стала і презентація міжнародного проекту «Національний Конвент України щодо ЄС», яка відбулася 8 грудня 2010 р. в Києві⁵.

Також слід відмітити значне розширення двостороннього діалогу між Україною та Словацькою Республікою. В цьому напрямку необхідно згадати двосторонні зустрічі міністрів закордонних справ країн, робочий та офіційний візити до нашої держави Прем'єр-міністра та Президента Словацької Республіки. Метою зазначених візитів була передача для української сторони практичного досвіду щодо набуття членства в НАТО та ЄС.

Важливим у двосторонніх взаємовідносинах є функціонування українсько-словацької Міжурядової комісії з питань транскордонного співробітництва, що була створена на підставі Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Словацької Республіки про транскордонне співробітництво. Необхідність створення цієї комісії пов'язана із входженням Словаччини до Європейського Співтовариства і відповідне наближення кордонів інтеграційного утворення безпосередньо до кордонів України. Як відомо, Європейська політика сусідства зазначає, що транскордонне та регіональне співробітництво є важливим чинником розбудови відносин між Європейським Союзом та його сусідами. Крім того, відповідно до Плану дій «Україна – ЄС» передбачено, що Україні надаватиметься допомога у розвитку транскордонного та регіонального

⁵ Національний Конвент України щодо ЄС (2010 – 2012) [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/307/>

співробітництва. Невід'ємним інструментом у реалізації Європейської політики сусідства і є українсько-словацька комісія⁶.

Також відповідно до Регламенту Європарламенту запровадився ще один елемент прикордонного співробітництва. В Україні в рамках цього проекту фінансування отримує Закарпатська область, завдяки чому на території регіону реалізовані наступні програми: Розробка і впровадження транскордонної соціально-медичної реабілітаційної програми для дітей (Мукачівська обласна дитяча лікарня); Проект українсько-словацької транскордонної співпраці у сфері туризму (неприбуткова організація «Паномія»); Комплекс дослідження можливостей використання біомаси (Агентство регіонального розвитку і прикордонного співробітництва «Закарпаття»); Розробка українсько-угорського комплексного плану розвитку протипаводкового захисту (Закарпатське обласне управління водного господарства); Проект сприяння підприємству вздовж словацько-українського кордону (Асоціація МСБ та інновацій «Ужгород XXI століття»); Створення Центру українсько-польських ініціатив. Закарпатська область також бере участь у програмах: «Україна – Угорщина – Словаччина – Румунія» та «Україна – Польща – Білорусь»⁷.

Слід зазначити, що співробітництво між Україною та Словацькою Республікою в транскордонній сфері, засноване на двосторонній та багатосторонній основі, сприяє економічному розвитку прикордонних регіонів. Традиційним партнером Словаччини у торгівельно-економічній сфері є Закарпатська область. Словацька Республіка за обсягом прямих іноземних інвестицій в економіку області посідає 8 місце після США, Японії, Угорщини, Австрії, Німеччини, Польщі та Нідерландів. Найбільш привабливими для словаків є міста Ужгород та Мукачеве, Ужгородський та Мукачівський райони.

Разом з двосторонніми українсько-словацькими взаємовідносинами транскордонне співробітництво реалізується в рамках міжнародної асоціації «Карпатський Єврорегіон». В її рамках планується запровадити нову програму щодо підтримки розвитку прикордонних областей Карпатського регіону, фінансування якої передбачається проводити за рахунок коштів Європейського Союзу⁸.

⁶ Стратегічні проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pl-by-ua.eu/page.php?page_group=3&page_id=22

⁷ Транскордонне співробітництво між Україною та Словацькою республікою [Електронний ресурс] / Посольство України в Словаччині. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/slovakia/ua/2540.htm>

⁸ Грущинська Н. Головні аспекти транскордонного співробітництва між

Слід також наголосити на співробітництві наших країн в енергетичній сфері. Вже довгий час Україна є основним транзитним партнером для країн Європейського Союзу, в тому числі і для Словаччини. Проте після 2009 р., внаслідок газового конфлікту між Україною та Російською Федерацією, напрямки розвитку відносин переглядаються. Після цього країни ЄС розробляють можливість забезпечення альтернативного постачання енергоносіїв. Найбільш перспективним у цьому напрямку є реалізація проекту Євро-Азійського нафтотранспортного коридору. В рамках першого етапу реалізації проекту ВАТ «Укратранснафта» та словацький АТ «Транспетрол» мають провести експеримент щодо здійснення послідовної перекачки нафти по нафтопроводу «Дружба» з використанням і нафтопроводу «Одеса – Броди» через територію Словацької Республіки до чеського нафтопереробного заводу «Кралупи».

До 2013 р. Словаччина планує ввести в експлуатацію енергоблоки атомної електростанції у м. Моховце. До цього часу в країні виникатиме проблема дефіциту електроенергії. Тому важливим є нарощування обсягів експорту української електроенергії до Словацької Республіки⁹.

Як було зазначено вище, важливим аспектом у двосторонній співпраці є засідання Міжурядової комісії з питань транскордонного співробітництва. З 2003 р. (рік заснування комісії) було проведено вісім засідань. У ході їх проведення проводиться аналіз стану співробітництва між Україною та Словацькою Республікою, а також здійснюється планування стратегії подальшого розвитку відносин.

Нагальною проблемою у взаємовідносинах між двома країнами є наявність візового режиму після вступу Словаччини до Євросоюзу. Її вирішення є важливим на шляху до подальшого розвитку співпраці між Закарпаттям та східними частинами Пряшівського та Кошицького країв. Дане питання розглядалося на засіданні Міжурядової комісії, що відбулося 30 вересня – 1 жовтня 2010 р. в Закарпатській області. В ході його проведення вирішувалося питання щодо внесення змін та доповнень до Угоди про правила місцевого прикордонного руху. Крім зазначеного питання, розглядалися також проблеми розбудови прикордонної інфраструктури,

Україною та Словаччиною / Н. Грущинська // Економічний Часопис. – 2002. – №2. – С. 29-32.

⁹ Логінов Я. Україна – Словаччина: довгий шлях від байдужості до партнерства / Я. Логінов // Дзеркало тижня. – 11 березня 2011 року. – № 10. – С. 5.

відкриття пунктів пропуску на кордоні, розробка спільної програми запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і плану протипаводкових заходів тощо¹⁰.

Як відомо, зараз Україна та Європейський Союз ведуть переговори щодо побудови візового режиму на ліберальній основі. Значним кроком для реалізації цього напрямку стало підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Словацької Республіки про скасування консульського збору за видачу національних довготермінових віз.

На виконання зазначених українсько-словацьких домовленостей 29 листопада 2010 р. в Посольстві України в Словацькій Республіці під час робочої зустрічі відбулися переговори представників двох сторін щодо удосконалення процедури реалізації Угоди між Україною та Словацькою Республікою про місцевий прикордонний рух, в результаті яких прийшли до згоди з питань щодо збільшення вільних процедур у перетині кордонів громадянами – жителями прикордонних територій¹¹.

Надалі важливим залишається співробітництво країн у культурно-гуманітарній сфері, а саме в зв'язку з необхідністю забезпечення культурних та освітніх прав представникам національних меншин. Інструментом на шляху реалізації даного питання на належному рівні є проведення Двосторонньої українсько-словацької комісії з питань національних меншин, освіти і культури. Її діяльність сприяє вирішенню проблем, що виникають у гуманітарній сфері. Забезпечення задоволення культурних та освітніх потреб української національної меншини в Словацькій Республіці має сприяти Центру української культури у м. Пряшів, а розвиток гуманітарних інтересів словаків в Україні буде координувати Центр словацької культури у м. Ужгород.

Головною проблемою Словаччини в гуманітарній сфері є зовнішня агресивна політика Угорщини щодо національної угорської меншини. Угорська Республіка планує утворити територіальні автономні округи в місцях компактного проживання угорців

¹⁰ Засідання Українсько-Словацької міжурядової комісії з питань транскордонного співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sites.google.com/site/ukrainianeslovakcenter/novosti>

¹¹ Щодо переговорного процесу з питань лібералізації поїздок громадян у рамках місцевого прикордонного руху [Електронний ресурс] / Посольство України в Словаччині. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/slovakia/ua/49834.htm>

в Словаччині, Румунії та Україні. На території Словаччини проживають 500 тис. етнічних угорців (населення країни становить близько 5 млн. чол.). В даній сфері також можливо запровадити співпрацю між Україною та Словаччиною¹².

Підсумовуючи вище сказане, можна стверджувати, що відносини між Україною та Словацькою Республікою на сучасному етапі базуються на принципах добросусідства, поваги до державного суверенітету, цілісності території та недоторканості кордонів і невтручання у внутрішні справи сусідньої країни. Для реалізації співробітництва розроблена двостороння нормативно-правова база, до складу якої входить понад 100 міждержавних, міжурядових та міжвідомчих договорів та угод.

Для подальшого удосконалення двосторонніх українсько-словацьких відносин необхідно здійснювати надалі наступні дії:

- проводити адаптацію двосторонніх договорів відповідно до вимог Європейського Союзу;
- розробити кроки щодо розширення торгівельно-економічного співробітництва;
- сприяти розвитку регіонального та транскордонного співробітництва;
- здійснювати подальшу лібералізацію візового режиму;
- необхідно проводити консультації з метою визначення спільних інтересів Словацької Республіки та України в рамках підготовки Угоди про зону вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною.

Список використаних джерел та літератури:

1. Віднянський С.В. Українсько-словацькі відносини: здобутки і перспективи / С.В. Віднянський, Т.С. Сергієнко // Науковий вісник Дипломатичної академії при МЗС України. Випуск 7. – К.: Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України, 2002. – С. 221-227.
2. Віднянський С.В. Українсько-словацькі відносини: здобутки і перспективи / С.В. Віднянський, Т.С. Сергієнко. – К.: Основи, 2004. – 128 с.
3. Грущинська Н. Головні аспекти транскордонного співробітництва між Україною та Словаччиною / Н. Грущинська // Економічний Часопис. – 2002. – №2. – С. 29-32.

¹² Янчук Л.В. Зовнішня політика Словацької Республіки: особливості формування та пріоритетні напрями розвитку (1993 – 2010 рр.): Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / Л.В. Янчук. – К., 2011. – С.9.

4. Засідання Українсько-Словацької міжурядової комісії з питань транскордонного співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sites.google.com/site/ukrainianeslovakcenter/novosti>

5. Кучерів І. Досвід Словаччини для України / І. Кучерів // Плеяди. – 2005. – №2. – С. 40-42.

6. Логінов Я. Україна – Словаччина: довгий шлях від байдужості до партнерства / Я. Логінов // Дзеркало тижня. – 11 березня 2011 року. – № 10. – С. 5.

7. Мірошниченко О. Словаччина / О. Мірошниченко // Юстиніан. – 2006. – №11. – С. 48-51.

8. Національний Конвент України щодо ЄС (2010 – 2012) [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/307/>

9. Стратегічні проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pl-by-ua.eu/page.php?page_group=3&page_id=22

10. Транскордонне співробітництво між Україною та Словацькою республікою [Електронний ресурс] / Посольство України в Словаччині. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/slovakia/ua/2540.htm>

11. Щодо переговорного процесу з питань лібералізації поїздок громадян у рамках місцевого прикордонного руху [Електронний ресурс] / Посольство України в Словаччині. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/slovakia/ua/49834.htm>

12. Янчук Л.В. Зовнішня політика Словацької Республіки: особливості формування та пріоритетні напрями розвитку (1993 – 2010 рр.): Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / Л.В. Янчук. – К., 2011. – С. 1-20.